

Геннадій СТРЕЛЬСЬКИЙ

ДІЯЧІ УКРАЇНИ ДОБИ НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНИХ ЗМАГАНЬ (1917—1920 рр.) Біографічний словник

АНДРІЄВСЬКИЙ ВІКТОР (1885—?)

Громадсько-політичний діяч України, публіцист і педагог. До 1917 р. працював у земських установах на Полтавщині, був членом полтавської Громади. У травні 1917 р. В. Андрієвський — один із засновників Української демократично-хліборобської партії. З кінця 1917 р. до квітня 1918 р. — комісар освіти УНР в Полтавській губернії. З 1920 р. — в еміграції. Автор ряду творів про події 1917—1919 рр. в Україні, зокрема, змістовних спогадів "З минулого" (Берлін, 1921, 1923), а також "Три громади" (1938), "М. Міхновський" (1950) та ін.

АНДРІЄВСЬКИЙ ДМИТРО (1892—1976)

Український громадсько-політичний діяч, дипломат, публіцист. Народився 27 вересня 1892 р. на Полтавщині. За фахом інженер. У 1919—1922 р. працював у складі дипломатичних місій Української Народної Республіки в ряді країн, зокрема, секретарем представництва УНР в Швеції (1919—1920), потім консулом в Швейцарії. З 1922 р. Д. Андрієвський жив і працював в еміграції (Бельгії, Австрії, ФРН). У 1923—1926 рр. був співробітником часопису "Національна думка". На звістку про загибель С. В. Петлюри Д. Андрієвський відгукнувся палкою статтею "Петлюра загинув, нехай живе петлюрівщина".

Був учасником установчого Конгресу Організації Українських Націоналістів (Відень, 1929 р.) і відтоді — членом Проводу ОУН. У 30-х роках Д. Андрієвський працював референтом зовнішньої політики ОУН. Видавав

численні статті в журналі "Розбудова нації". З 1940 р. — один з лідерів ОУН під проводом А. Мельника. У 1944 р. Д. Андрієвський був ув'язнений німецькими нацистами до концтабору у Бреці. З 1948 р. — член виконавчого органу Української Національної Ради (передпарламенту державного центру УНР в екзилі). Автор багатьох статей з ідеології українського націоналізму і міжнародної політики ("Наша позиція", "Шлях розбудови" та ін.). Помер Д. Андрієвський 30 серпня 1976 р. в Дорнштадті (за ін. даними — у Мюнхені).

АНДРІЄВСЬКИЙ ОПАНАС (ПАНАС) МИХАЙЛОВИЧ (1878—1955)

Громадсько-політичний і державний діяч України, учений-правник, адвокат. Народився в Уманському повіті на Київщині. Після закінчення юридичного ліцею у м. Ярославлі (1906 р.) займався адвокатською практикою у Києві, був мировим суддею. З грудня 1917 р. — член Української партії соціалістів-самостійників (УПСС). Брав активну участь у створенні (серпень 1918 р.) і діяльності Українського Національного Союзу, в організації протигетьманського повстання. З 14 листопада 1918 р. О. М. Андрієвський входив до складу Директорії УНР. Наприкінці квітня 1919 р. він разом з керівництвом УПСС підтримав спробу державного перевороту, яку очолив отаман В. Оскілко. Після ліквідації заколоту О. М. Андрієвський вийшов зі складу Директорії (4 травня 1919 р.). Емігрував до Чехо-Словаччини, де працював професором Українського Вільного Університету (1924—1937 рр.), про-

довжував громадсько-політичну діяльність як член Всеукраїнської Національної Ради, Українського Центрального Комітету та ін. З кінця 30-х років жив в Австрії.

**АНТОНОВИЧ
ДМИТРО ВОЛОДИМИРОВИЧ
(1877—1945)**

Визначний український громадсько-політичний діяч, вчений-історик української культури, передусім мистецтва і театру, дипломат. Народився у Києві 2 листопада 1877 р. в родині одного з корифеїв української історичної науки — В.Б. Антоновича.

Він — один із засновників і лідерів першої політичної партії в Наддніпрянській Україні — Револьюційної Української Партії (1900—1905 рр.), редактор її видань — "Гасло", "Селянин" та ін. З 1905 р. стає одним з керівників Української Соціал-Демократичної Робітничої патрії (УСДРП), активно працює у місячниках "Дзвін" і "Сяйво". З 1912 р. Дмитро Володимирович викладав історію у Київській школі мистецтв.

У буремному 1917 р. був обраний товаришем голови Київської міської Думи, членом Центральної Ради (на початку був заступником її голови М.С. Грушевського), одночасно працював редактором органу УСДРП "Робітнича газета" і партійного часопису для селян "Воля". В січні-квітні 1918 р. Дмитро Володимирович очолював Міністерство морських справ Української Народної Республіки (в уряді В.О. Голубовича).

За часів Директорії Д.В. Антонович був міністром мистецтв (в кабінеті В.М. Чехівського), а потім (з січня 1919 р.) — головою дипломатичної місії Української Народної Республіки в Італії.

Після падіння Директорії залишився в еміграції, де плідно займався науковою і викладацькою роботою. Протягом багатьох років читав лекції з історії українського мистецтва в Українському Вільному Університеті в Празі, у 1928—1930 та 1937—1938 рр. був ректором цього першого з українських вищих навчальних закладів, які були організовані за кордоном.

Значним внеском у дослідження історії українського мистецтва, особливо архітектури і театру стали монографії Д.В. Антоновича "Українське мистецтво" (Прага, 1923) і "Триста років українського театру" (Прага, 1925). Оригінальним є дві його розвідки про розвиток форм української дерев'яної церкви, видані у "Пра-

цях Українського історико-філологічного товариства" (Прага, 1936 р. та ін.).

Низку цікавих статей Дмитра Володимировича (про передхристиянську релігію українців, про українську скульптуру, малярство, гравюру, орнамент, музику тощо) вміщено у підготовленій за його редакцією книзі "Українська культура" (Подебради, 1940; Друге видання — К., 1993). Як і інші емігранти, Д.В. Антонович довгі роки мріяв про повернення на рідну землю. Проте цим мріям здійснитись не судилося.

Після зайняття Праги радянськими військами в 1945 р. тяжкохворий Д.В. Антонович зрозумів, що "повернення можливе було лише до Сибіру". Він помер у Празі 12 жовтня 1945 р.

**АФАНАСЬЄВ
ГРИГОРІЙ ОМЕЛЯНОВИЧ
(1848—1925)**

Вчений-історик, громадсько-політичний діяч України. Працюючи приват-доцентом кафедри всевітньої історії у Новоросійському (Одеському) університеті, зарекомендував себе видатним фахівцем з проблем історії Франції XVIII ст. Але згодом змушений був залишити посаду як "політично неблагонадійний". Очолював Товариство взаємного кредиту, керував відділенням Державного банку у Києві. З травня 1918 р. Г.О. Афанасьєв — член уряду Української Держави: державний контролер, а з 14 листопада — міністр закордонних справ. На цій посаді безуспішно намагався змінити зовнішньополітичний курс України, зав'язавши союз з країнами Антанти. Гетьман П. Скоропадський у своїх спогадах характеризував Г.О. Афанасьєва як "найпопулярнішу в Києві людину, з великою ерудицією", у якої "була якась сліпа віра у те, що Антанта мусить... врятувати Україну". Але при цьому, писав П. Скоропадський, "Афанасьєв на реальну обстановку мало звертав уваги" і зовсім не рахувався з конкретними політичними умовами. Після падіння гетьманату Г.О. Афанасьєв емігрував до Белграду, де й помер.

**БАЧИНСЬКИЙ
ЮЛІАН ОЛЕКСАНДРОВИЧ
(1870—1940)**

Маловідомий у радянські часи видатний український громадсько-політичний діяч, публіцист, історик, дипломат. Народився 28 березня 1870 р. в с. Новосілки (Східна Галичина) в родині священника, який згодом посідав високе місце у греко-католицькій ієрархії (генеральний вікарій, радник при митрополиті А.

Шептицькому тощо). Б.О. Бачинський здобув вищу юридичну освіту у Львівському і Берлінському університетах. Був одним із засновників і керівників Української радикальної партії (1890—1897 рр.). У 1895 р. видав у Львові знамениту книжку "Україна irredenta", у якій обгрунтував ідею політичної незалежності та соборності України. Згодом, у 1899 р. Ю.О. Бачинський став одним із фундаторів Української соціал-демократичної партії, у керівництві якої перебував до 1914 р. У 1915 р. був мобілізований до австро-угорської армії.

Після краху Австро-Угорської монархії Ю.О. Бачинський повернувся до Львова, де був обраний членом Української Національної Ради Західно-Української Народної Республіки. На початку 1919 р. Директорія включила його до складу дипломатичної місії УНР у США (спочатку як представника, потім як керівника). Прибувши до Вашингтона, він наполегливо (але, на жаль, безуспішно) домагався від керівництва США дипломатичного визнання УНР як незалежної держави.

Влітку 1921 р. Ю. Бачинський з місією залишив США. Жив у Відні, де займався журналістикою, видавав журнал "Вільна трибуна", співпрацював у інших виданнях. У 1925 і 1928 рр. опублікував окремими книгами збірки власних статей під загальною назвою "Більшовицька революція і українці". Наприкінці 1929 р. приїхав до Львова, де був заарештований польськими властями, а згодом ув'язнений (1930—1931 рр.). Деякий час перебував у Берліні. У листопаді 1933 р., отримавши дозвіл радянського керівництва, Ю.О. Бачинський повернувся в Україну. Працював науковим співробітником і членом редколегії "Української Радянської Енциклопедії" (Харків). Але через рік (6 листопада 1934 р.) він був заарештований, а 28 березня 1935 р. (у день його 65-річчя) засуджений "до позбавлення волі строком на десять років". Помер Ю.О. Бачинський 6 червня 1940 р. на одному з островів Біломорсько-Балтійського "виправно-трудоного" табору.

БЕЗРУЧКО МАРКО ДАНИЛОВИЧ (1883—1944)

Військовий діяч, генерал-хорунжий Армії УНР. Народився в с. Великий Токмак на Запоріжжі. Закінчив Чугуївське військове училище, а в 1914 р. — Академію Генштабу царської армії у Петербурзі. Як начальник штабу дивізії брав участь у першій світовій війні. У 1918 р.

був призначений начальником оперативного відділу Генштабу Армії УНР, а з квітня 1919 року очолював штаб славетного корпусу Січових Стрільців, яким командував Є. Коновалець. З січня 1920 р. М.Д. Безручко — командир 6-ї Січової стрілецької дивізії, брав активну участь у поході на Київ і оборонних боях за нього. У серпнево — жовтневих наступальних операціях 1920 р. керував Середньою групою військ Армії УНР, що дійшла до лінії р. Мурахва. З кінця того ж року до 1924 р. був головою Українського Воєнно-Історичного товариства (Варшава). Помер у Варшаві. Автор ряду виданих у Польщі творів: "Українські Січові Стрільці в службі Батьківщині", "Січові Стрільці в боротьбі за державність" та ін.

БІЛІНСЬКИЙ МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ (1882—1921)

Український військовий і державно-політичний діяч. Народився в сім'ї поміщика на Золотощині Полтавської губернії. Закінчив Полтавську класичну гімназію, Лазаревський інститут східних мов, згодом — Петербурзьку морську школу. З початку першої світової війни — на воєнно-морській службі, капітан III рангу.

Прибувши до Києва у грудні 1917 р., М.І. Білінський став одним з організаторів Генерального секретаріату Морських справ УНР, очоливши його (25 грудня того ж року). За свідченням одного з істориків, М. Білінський поряд "з доброю військовою освітою і службовим досвідом...", мав ще ту велику чесноту, що на всі справи дивився з огляду інтересів держави, тобто мав широкий державний розум". Тому він залучався Центральною Радою до державної служби як дипломат, зокрема, до вироблення українських вимог на мирних переговорах у Бересті-Литовському.

В часи правління гетьмана П. Скоропадського М. Білінський служив заступником начальника Головної морської управи і також, як фахівець з військово-морських справ, входив до складу української дипломатичної делегації на переговорах з радянською Росією.

В період влади Директорії М.І. Білінський знову очолював Морське міністерство (в урядах Чехівського і Остапенка).

У кінці квітня 1919 р. він за власним бажанням звільнився з посади міністра, щоб очолити сформовану ним же I-у дивізію Морської піхоти, з якою перебував на фронті до кінця того ж року. В 1920 р. був призначений міністром внутрішніх справ УНР. В 1920—1921

рр. М. Білінський працював заступником голови урядової Комісії по виробленню проекту Конституції УНР. Брав активну участь у другому Зимовому поході Армії УНР. У запеклому бою біля с. Малі Минки під Базаром, щоб не потрапити у полон до більшовиків, він останнім пострілом обірвав своє життя (17 листопада 1921 р.)

**БОРЖКОВСЬКИЙ
ВАЛЕРІАН ВАСИЛЬОВИЧ
(1864—1919)**

Учений-етнограф, археолог і статистик, громадський діяч України, багаторічний друг відомого письменника М.М. Коцюбинського. Народився у містечку Мізякові на Вінничині в сім'ї священика. Освіту здобував у духовних закладах (Шаргородське училище і Кам'янець-Подільська семінарія). У 80-х роках брав участь у діяльності народницьких організацій Поділля, а у 90-х — одеського осередку української таємної організації "Братство Тарасівців". З початку ХХ ст. працював у земських установах Вінничини, в різних громадських організаціях (товариствах, комісіях), друкував численні статті з етнографії, археології, історичного краєзнавства, економіки тощо у "Киевской Старине", "Матеріалах до української етнології", "Економической жизни Подолии" та ін. виданнях. В 1917 р. — квітні 1918 р. В.В. Боржковський працював за призначенням Центральної Ради і Тимчасового уряду комісаром Вінничини. В 1919 р. був необгрунтовано заарештований чекістами і розстріляний.

**БОРЩАК ІЛЬКО
(1892—1959)**

Український вчений-історик і громадсько-політичний діяч, дипломат.

Народився на Херсонщині 19 липня 1892 р. Навчався у Петербурзькому, Київському і Новоросійському (Одеському) університетах. В 1914—1917 рр. — офіцер російської армії, учасник військових дій на фронтах першої світової війни. На початку 1917 р. — член Української ради військ Румунського фронту. В 1918—1919 рр. служив в Армії УНР. У січні 1919 р. входив до складу дипломатичної місії Української Народної Республіки у США. Згодом Директорія УНР призначила І. Борщака членом (секретарем) української делегації на Паризькій мирній конференції (1919—1920 рр.). Залишився в еміграції у Франції, де займався історичною наукою і журналістикою. Брав активну участь у виданні газети "Українські вісті"

(1926—1929 рр.), журналу "Україна" (1943—1953), викладав українську мову й літературу в Національній школі живих східних мов у Парижі. З 1949 р. — директор Архіву української еміграції у Франції.

І. Борщак — автор бл. 400 праць з проблем історії України, переважно ХVІІ—ХVІІІ ст., виданих українською і французькою мовами. Окремі з них присвячені питанням історії новітньої української дипломатії, зокрема: "Український мир у Брест-Литовському" (Париж, 1929), "Карпатська Україна у міжнародній грі" (Львів, 1938) та ін.

Помер І. Борщак 11 жовтня 1959 р. у Парижі.

**БОЧКОВСЬКИЙ
ОЛЬГЕРТ ІППОЛІТОВИЧ
(1885—1939)**

Український політолог, соціолог, націолог, публіцист, дипломат. Народився 14 березня 1885 р. на Херсонщині. Закінчив Лісовий інститут у Петербурзі (1905) і філософський факультет Карлового університету у Празі (1909). Співробітничав у чеських і українських журналах (1908—1939). З кінця 1918 р. О.І. Бочковський працював у складі дипломатичної місії Української Народної Республіки в Чехо-Словаччині, з 1922 по 1923 рр. (до розпуску місії) — її відповідальним секретарем. З 1922 р. до 1936 р. викладав соціологію в Українській Господарській академії, а в 1936—1939 рр. — в українському технічно-господарському інституті у Празі. В 1933 р. О.І. Бочковський очолив створений там же т.з. "протиголодовий комітет", написав відкритий "Лист прем'єр-міністру Франції" про голод в Україні.

О.І. Бочковський — автор багатьох праць з проблем теорії і історії націй, боротьби пригноблених народів за національне визволення і національно-державне самовизначення, зокрема, творів з питань національного руху в Україні. Серед них: "Поневолені народи царської імперії: їх національне відродження та автономічні прямування" (1916); "До проблеми української нації" (1923) та ін.

Помер О.І. Бочковський 9 листопада 1939 р. у Празі.

**ВАСИЛЬКО МИКОЛА
(1868—1924)**

Український громадсько-політичний діяч, дипломат. Родом з українських землевласників північної Буковини, австрійський барон. Член Української Національно-Демократичної партії,

Головної Української Ради (1914 р.) і Загальної Української Ради (з 1915 р.) — найвпливовіших тогочасних політичних організацій в Австро-Угорщині. В 1898—1918 рр. М. Василько — депутат буковинського крайового сейму і Австро-Угорського парламенту, де рішуче і наполегливо відстоював національні інтереси українців, їх права на участь у суспільно-політичному і культурному житті Буковини та Галичини. Зокрема, М. Василько був одним з організаторів української гімназії у Вижниці (1908 р.) та Гуцульсько-Буковинського Легіону, який в 1915—1916 рр. брав участь в бойових діях у складі австро-угорських військ. Активно виступав за національно-державну автономію "Галицько-Волинського краю" в складі Австро-Угорщини. Брав діяльну участь у підготовці і проведенні Брест-Литовських переговорів (1918 р.) Центральної Ради з державами німецько-австрійського блоку. Користуючись великим авторитетом в австрійських урядових колах, М. Василько сприяв виробленню вигідних для України умов Берестейського миру. Зокрема, він був ініціатором і співавтором таємного протоколу між УНР і Австро-Угорщиною, за яким західно-українські землі виділялись в окремий коронний край. Міністр закордонних справ Австро-Угорщини О. Чернін у своїх спогадах про ці переговори небезпідставно називав М. Василька "лідером" австрійських українців". У жовтні — листопаді 1918 р. М. Василько — співзасновник Української Національної ради у Львові і Західно-Української Народної Республіки. Очолював її дипломатичне представництво в Австрії (1919—1920 рр.), потім — посольство УНР у Швейцарії і в Німеччині (1920—1924 рр.). Помер у німецькому курортному містечку Райхенгалі.

ВИТВИЦЬКИЙ СТЕПАН (1884-1965)

Український державно-політичний діяч. Народився на Станіславщині (нині Івано-Франківська обл.). Навчався на юридичному факультеті Львівського і Віденського університетів. У студентські роки очолював Академічну Громаду у Львові та товариство "Січ" у Відні. У 1913-1918 рр. С.Витвицький — член редакції часопису "Діло" і редактор "Свободи" у Львові.

У жовтні 1918 р., будучи членом Української Національно-Демократичної партії, С.Витвицький був обраний на посаду секретаря Української Національної Ради — політичного представницького органу українського народу

в Австро-Угорській імперії. Після утворення Західно-Української Народної Республіки він був членом президії УНРади ЗУНР, згодом — державним секретарем закордонних справ Західної області УНР. С.Витвицький очолював її делегацію на переговорах із спеціальними місіями Антанти — генералом Бертелемі (лютий 1917 р.) і генералом Ботою (травень 1919 р.) про умови перемир'я з Польщею.

З листопада 1919 р. він був заступником голови дипломатичної місії Директорії УНР у Варшаві. Протестуючи проти проекту умов Варшавського договору (квітень 1920 р.), він залишив переговори.

Деякий час С.Витвицький керував роботою секретаріату закордонних справ в екзильному уряді ЗУНР у Відні. У 1921-1923 рр. він очолював місії УНР в Парижі і Лондоні, домагаючись від урядів цих країн визнання факту окупації Польщею території Східної Галичини і відновлення незалежності.

У 1925-1939 рр. С.Витвицький — один з провідних членів Українського Національно-Демократичного об'єднання (УНДО), з 1938 р. — заступник голови цієї політичної партії. У 1935-1939 рр. він був послом до польського Сейму, активним діячем Української Парламентської Репрезентації.

З 1945 р. жив у Німеччині. У 1948 р. став одним з ініціаторів створення Української Національної Ради, а у 1949 р. був обраний заступником голови її Виконавчого Органу і керівником відділу закордонних справ. З 1951 р. жив і працював у США. У березні 1954 р. С.Витвицький став головою Виконавчого Органу УНРади, — а відтак — президентом УНР в екзилі. На цьому посту він працював до своєї смерті 9 жовтня 1965 р. Похований у Нью-Йорку.

ГАЛАГАН МИКОЛА МИХАЙЛОВИЧ (1882-1945)

Громадсько-політичний діяч України, публіцист, дипломат. Народився в с. Требухові Остерського повіту на Чернігівщині. Походив із відомого українського козацько-старшинського роду. Закінчив Колегію П.Галагана (1902 р.) і природничий факультет Київського університету (1908). Член Революційної Української партії (РУП) з 1903 р., пізніше (з 1917 р.) — Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП). Учасник Першої світової війни (прапорщик) і створення українських національних бойових частин в російській армії. У 1917

р. — член Центральної Ради і Малої Ради, Всеукраїнської Ради військових депутатів. У грудні 1917 р. — на початку 1918 р. М.М.Галаган перебував дипломатичним представником Центральної Ради на Кубані і Дону, згодом (з 5 квітня 1918 р.) очолював місію УНР в Румунії. У період гетьманату (квітень-листопад 1918 р.) М.Галаган — директор департаменту Міністерства народного здоров'я Української Держави. Брав активну участь у підготовці і проведенні повстання проти П.Скоропадського. У грудні 1918 р. був призначений комісаром Військового Революційного комітету, що діяв на правах уряду у Києві напередодні приїзду членів Директорії. Згодом М.Галаган працював головою дипломатичної місії УНР в Угорщині (січень 1919 р.) і Фінляндії (з лютого 1919 р.). З серпня 1920 р. М.Галаган — в еміграції у Відні, потім — Празі, де був організатором і головою Української громади (1927—1939) і Українського видавничого фонду, викладав в Українському вільному університеті. Написав і видав мемуари та ін. книги на суспільно-політичні теми. Серед них: "З моїх споминів" (Т. 1-4, Львів, 1930), що містить життєві враження і переживання за півстоліття, роздуми про долю України, зокрема, чимало цінного матеріалу про зовнішню політику УНР. У травні 1945 р. М.М.Галаган був затриманий контррозвідкою СРСР у Празі і вивезений до Києва. Загинув у Лук'янівській в'язниці.

ГОЛІЦИНСЬКИЙ ЄВГЕН (1878-1932)

Громадсько-політичний діяч України, дипломат. Один з організаторів Революційної української партії (РУП), активний член її київської "Вільної громади" (первинної організації) з 1900 р. На першому з'їзді РУП (наприкінці 1902 р.) був обраний до складу її Центрального комітету, що складався з трьох осіб (Д.Антонович, В.Козиненко і Є.Голіцинський). У 1903-1904 рр. Є.Голіцинський працював у т.зв. "Закордонному комітеті" РУП, створеному для керівництва видавничою роботою партії у Галичині. У 1915-1917 рр. — зв'язковий між львівським Союзом визволення України і Києвом.

У кінці 1918 — на початку 1919 рр. Є.Голіцинський очолював дипломатичну місію Директорії УНР у Вашингтоні. З весни 1919 р. був послом УНР в Естонії.

У 1920-х рр. працював доцентом в Українській Господарській Академії у Подєбрадах, викладав хімію.

ГОЛУБОВИЧ ВСЕВОЛОД ОЛЕКСАНДРОВИЧ (1885-1939)

Народився 1885 р. в с.Молдавка Балтського повіту Подільської губернії в сім'ї священика. Вчився у духовній семінарії, а потім — у Київському політехнічному інституті. Ще студентом (у 1913 р.) став членом Української партії соціалістів-революціонерів, пізніше входив до складу її ЦК. Після закінчення інституту працював як інженер на Південній залізниці, потім начальником відділення водних, шосейних та ґрунтових шляхів Румунського фронту (1916—серпень 1917 рр.). Водночас В.Голубович — член Одеського комітету партії, товариш Голови Одеської міської думи. Його кандидатуру було висунуто на місце делегата Всеросійських та Українських Установчих зборів. Центральна Рада у червні 1917 р. обрала його генеральним секретарем шляхів сполучення, а у серпні того ж року — Генеральним секретарем торгівлі і промисловості. Лише у вересні 1917 р. В.Голубович зумів залишити фронт, прибув до Києва і приступив до виконання дорученої Центральною Радою роботи. Він брав активну участь у виробленні умов і проведенні мирних переговорів в Брест-Литовському, очолював першу делегацію УНР на цих переговорах. Після відставки уряду В.К.Винниченка (30 січня 1918 р.) В.Голубович очолив новий кабінет міністрів України. Одночасно він обіймав посаду міністра закордонних справ (до 14 березня 1918 р.). Це був найтяжчий період діяльності Центральної Ради, найтрагічніший для долі незалежної УНР. Організувати опір російській більшовицькій навалі виявилось за тих умов непосильною справою. Очолований Голубовичем уряд змушений був покинути Київ і повернувся до нього лише в березні 1918 р., разом з німецькими військами. Всупереч багаторічним твердженням радянської історіографії про слухняність і заподливість уряду В.Голубовича перед німецькою військовою владою, насправді він намагався вести незалежну політику, категорично протестував проти фактичного запровадження окупаційного стану, введення німецької військової юрисдикції в Україні та інших заходів, що зводили нанівець суверенність УНР. Зокрема, В.Голубович намагався перешкодити пограбуванню народу України, перекачуванню до Німеччини капіталу через приватні банки. Однією з акцій запобігання цьому було викрадення і вивезення з Києва банкіра Доброго, який проводив активну пронимецьку політи-

ку. Ця акція стала формальним приводом для розгону уряду УНР і арешту німцями В.Голубовича, а також деяких інших міністрів. За рішенням німецького суду Голубовича було кинuto до в'язниці, де він перебував з 20 липня до 16 грудня 1918 р. З цього часу складне і трагічне життя В.Голубовича було суцільним ланцюгом арештів, допитів, судових процесів, ув'язнень і заслань. Тільки протягом наступного 1919 р. він двічі заарештовувався більшовиками і одного разу (24 березня) — Директорією. Восени того ж року йому вдалося чудом втекти з ізолятора ЧК у Фастові. Але у серпні 1920 р. його було знову заарештовано у Кам'янець-Подільському. У травні 1921 р. Надзвичайний трибунал УРСР засудив В.Голубовича у "справі" УПСР на 5 років примусової праці в концтаборах. Проте незабаром він бів амністований, деякий час поневірявся без засобів до існування, потім працював у ВРНГ, де навіть досяг посади завідуючим відділом капітального будівництва. Згодом знову заарештований і у 1932 р. засуджений у сфабрикованій ДПУ "справі" т.зв. "Українського національного центру", ідейне керівництво яким інкримінувалося М.С.Грушевському.

Важке і трагічне життя В.О.Голубовича обірвалося 16 травня 1939 р. у Ярославській тюрмі.

ГОРБАЧЕВСЬКИЙ АНТІН (1856—1944)

Громадсько-політичний діяч України, дипломат. Народився в Галичині. За фахом — адвокат. Один з засновників Української Національно-демократичної партії. В 1883—1884 рр. — редактор галицької газети "Діло". З 1912 р. А. Горбачевський — член австрійського державного трибуналу, з 1913 р. — посол (депутат) галицького сейму. У листопаді 1918 р. обирається до складу Національної Ради Західно-Української Народної Республіки (ЗУНР). З жовтня 1919 р. А. Горбачевський працює у складі української дипломатичної місії у Варшаві. В липні 1925 р. А. Горбачевський стає одним із засновників і діяльних членів Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО) — найбільшої тоді української політичної партії в Галичині і Польщі, що будувала свою діяльність на ідеях державності і соборності України, вела боротьбу проти легалізації іноземного панування на українських землях. В 1928—1939 рр. А. Горбачевський обирається до складу польського сенату, де активно домагався виконання Польщею її

міжнародних і конституційних зобов'язань щодо підвладних українських земель.

ГРУШЕВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ (24 серпня 1877 — 1942 ?)

Вчений-історик, етнограф, літературознавець, молодший брат М.С. Грушевського, один з найближчих його сподвижників. Народився у Ставрополі. Як і Михайло Сергійович, О.С. Грушевський закінчив історико-філологічний факультет Київського університету. Викладав історію в Новоросійському (Одеському) університеті. У 1907 р. був звільнений з роботи (за викладання українською мовою). Пізніше працював у вузах Петербурга і Києва. Примикав до українських соціал-демократів, потім — до есерів. У 1917—1918 рр. був членом Центральної Ради. Після перемоги радянської влади залишився на Батьківщині. Працював товаришем (заступником) голови історичної секції Всеукраїнської Академії Наук, директором Комісії для складання історико-географічного словника української землі, членом Постійної комісії для складання біографічного словника діячів України, членом Археографічної комісії тощо. За його редакцією вийшли, зокрема, три томи "Історико-географічного збірника ВУАН". Перу О.С. Грушевського належить понад 100 наукових досліджень, в тому числі кілька монографій (з історії Пінського полісся та Великого князівства Литовського, з історії української літератури, етнографії).

Після арешту і вигнання з України академіка М.С. Грушевського, Олександр Сергійович влітку 1933 р. був звільнений з роботи "за повний саботаж у науковій роботі, за виготовлення низької по якості та шкідливої по змісту своєї продукції, за вороже ставлення до заходів по зміцненню діяльності ВУАН та її установ". У серпні 1938 р. його заарештували як "одного з керівних учасників антирадянської української націоналістичної організації", звинувативши його у повній підтримці "антирадянської" діяльності і "націоналістичних" ідей старшого брата. Протягом кількох місяців виснажливих допитів О.С. Грушевський мужньо відкидав висунуті проти нього звинувачення. Незважаючи на стійку позицію О.С. Грушевського, його аргументовані докази своєї невинності, Особлива нарада НКВС 5 жовтня 1939 р. ухвалила заслати його до Павлоградської області Казахстану на 5 років, звідки йому не судилося повернутися. Точної дати його смерті і місця поховання з'ясувати поки що не

вдалося. Відомо лише, що у 1942 р. О.С. Грушевський довго хворів і тоді ж, за свідченням одного місцевого жителя, помер в сільській лікарні. Але будь-яких записів про це у павлоградських сільрадах не виявлено...

ДНІСТРЯНСЬКИЙ СТАНІСЛАВ СЕВЕРИНОВИЧ

Відомий в європейській науці, але "забутий" в СРСР український вчений-політолог, юрист, громадсько-політичний діяч. Народився у м. Тернополі 13 листопада 1870 р. Після закінчення Тернопільської гімназії (1888 р.) та юридичного факультету Віденського університету (1893 р.) навчався у Берлінському і Лейпцігському університетах (1894—1898 рр.). Працював доцентом (1898—1901 рр.) і професором (1901—1918 рр.) Львівського університету. З початку ХХ ст. С.С. Дністрянський — член Наукового товариства ім. Т.Г. Шевченка, редактор його періодичних видань — "Правнича бібліотека" (1900—1909 рр.) та "Часопись правнича і економічна" (1910—1912 рр.).

Протягом 1907—1918 рр. був послом (депутатом) австро-угорського парламенту, де активно боронив інтереси українського народу в Австро-Угорській імперії, очолював парламентську комісію з питань реформи цивільного права.

Після утворення Західно-Української Народної республіки (1918 р.) С.С. Дністрянський взяв найдіяльнішу участь у підготовці проекту Конституції ЗУНР. Свою громадсько-політичну діяльність він завжди сполучав з інтенсивною науковою роботою, здобувши визнання як засновник національно-державницького напрямку в українській політології. Особливо плідним у науковій діяльності Дністрянського був еміграційний період життя (з 1919 р.), коли він завершив розробку своєї політичної концепції. Вчений був одним із засновників українського Вільного університету у Празі, його ректором, деканом факультету права і політичних наук, проректором. Одна по одній з'явилися друком його монографії: "Загальна наука права і політики", "Основи модерного приватного права", "Погляд на теорії права та держави", "Нова держава" та ін., у яких обґрунтовується право українського народу на національно-державне самовизначення на своїй етнічній території.

Помер С.С. Дністрянський 5 травня 1935 р. у м. Ужгороді.

ДОЦЕНКО ОЛЕКСАНДР (1897, Полтавщина — 07.06.1941 р., м. Краків)

Український військовий діяч, підполковник Армії УНР, автор праць з історії національно-визвольної боротьби 1917—1920 рр. О. Доценко був ад'ютантом Головного Отамана Армії УНР С.В. Петлюри (1919—1920 рр.). В еміграції підготував і видав ґрунтовний збірник документів та матеріалів (у двох томах, чотирьох книгах): "Літопис Української Революції" (Львів, 1923—1924), мемуарно-документований твір "Зимовий похід" (Варшава, 1932, 1935), низку історичних нарисів. Його доробок є цінним джерелом вивчення історії творення національних збройних сил України, їх бойового довіду у захисті української державності в 1917—1920 рр.

ДОРОШЕНКО ДМИТРО ІВАНОВИЧ (1882—1951)

Український історик, публіцист, педагог, громадський і державний діяч, дипломат. Народився 8 квітня 1882 р. у м. Вільно. Нащадок славетного козацько-старшинського роду на Чернігівщині, з якого вийшли два українські гетьмани: М. Дорошенко і П. Дорошенко. Член Товариства Революційної Української партії (РУП), Товариства українських поступовців (ТУП) з 1908 р., а пізніше (з 1917 р.) — один з організаторів Української партії соціалістів-федералістів (УПСФ). Навчався у Варшавському, Петербурзькому, Львівському і Київському університетах. Був членом Української студентської громади в Петербурзі (1903 р.), відповідальним секретарем редакції "Українського Вестника" (1906 р.) і "України" (1907 р.), секретарем київської і заступником катеринославської "Просвіти", організатором сільських "Просвіт" на Катеринославщині, редактором часопису "Дніпрові хвилі" (Катеринослав, 1910—1914 рр.). У ці ж роки був членом Катеринославської, а в 1915—1917 рр. — Чернігівської губернських архівних комісій. Викладав історію у комерційних школах Катеринослава і Києва. Після лютого 1917 р. Д.І. Дорошенко — член Центральної Ради, крайовий (губернський) комісар Галичини і Буковини (березень—липень), а потім — Чернігівщини (серпень—листопад 1917 р.). У травні—листопаді 1918 р. Д.І. Дорошенко працював Міністром закордонних справ гетьманської Української Держави. Завдяки величезним зусиллям і здібностям

Д.І. Дорошенка це був, безперечно, найплідніший період зовнішньополітичної діяльності України за весь час української революції (1917—1920 рр.). Д.І. Дорошенко домогся визнання Української Держави в багатьох країнах тогочасного світу. Він залучив до дипломатичної праці багатьох талановитих, досвідчених спеціалістів, зокрема, таких видатних вчених і громадських діячів, як В. Липинський, І. Токаржевський-Карашевич, Ф. Штейнгель, дипломатів пореволюційного часу — О. Іванова, В. Драгомирецького, І. Коростовця тощо. Д. Дорошенку вдалося створити понад 100 дипломатичних представництв Української Держави (посольств І і ІІ розрядів, консульств різних типів тощо) у 22 країнах. Водночас іноземний дипломатичний корпус в Україні в той час був репрезентований 11-ма посольствами та дипмісіями, а також 33 консульствами з 20 країн світу.

Д. Дорошенку належить велика заслуга у підготовці дипломатичних документів, низки договірних актів з іноземними державами. Зокрема, він особисто готував договори щодо уточнення державних кордонів з Росією, Румунією, Литвою, Білорусією, Донецько-Криворізькою та Кубанською республіками. За активної участі Д. Дорошенка у липні-серпні 1918 р. відбулася ратифікація Берестейського мирного договору з країнами Четверного союзу (крім Австро-Угорщини). Він також зумів вжити ряд важливих заходів, які змусили уряд генерала Сулькевича у Криму, (що до цього проводив антиукраїнську політику) піти на переговори про форми державного об'єднання України (серпень 1918 р.). Дорошенко неодноразово виступав посередником у пошуках шляхів порозуміння між гетьманом П. Скоропадським і керівниками Українського Національно-державного Союзу, що готували протигетьманський переворот. У жовтні 1918 р. Д. Дорошенко робив спроби вступити у переговори з дипломатичними представниками країн Антанти у Берліні. Про цей період керівництва зовнішньополітичним відомством Української Держави Д. Дорошенко згодом докладно розповів у багатьох працях, зокрема в окремому маловідомому нарисі "Дещо про закордонну політику Української Держави в 1918 році ("Спомини й матеріали"), вміщеному у збірнику "Хліборобська Україна" (зб. II—IV, Відень, 1920—1921).

Згодом (1919 р.) Д.І. Дорошенко викладав в Українському університеті у Кам'янці-Поді-

льському. З кінця того ж року він жив в еміграції, де займався головним чином науковою і викладацькою роботою. В 1921—1951 рр. Д.І. Дорошенко — професор кафедри історії України Українського Вільного Університету (у Відні, Празі, Мюнхені), професор Варшавського університету (1936—1939 рр.) і ряду інших вищих навчальних закладів, наукових установ, товариств тощо. Очолював Український науковий інститут у Берліні (1926—1931 рр.) і Українську Вільну Академію Наук (1945—1951 рр.). Д.І. Дорошенко — автор близько тисячі праць з історії України, міжнародних відносин, історіографії, джерелознавства, культури, літератури тощо. Його чотиритомний твір "Мої спомини про недавнє минуле (1914—1920)" (Прага, 1923—1924; Мюнхен, 1969) посідає визначне місце в українській мемуаристиці.

ЕЙХЕЛЬМАН ОТТО ОТТОВИЧ (1854—1943)

Видатний вчений-юрист, державний діяч України, дипломат.

Народився 27 квітня 1854 р. у Ямбурзькому повіті поблизу Санкт-Петербурга. Закінчив юридичний факультет Дерптського (Тартуського) університету (1875 р.). В 1878 р. захистив магістерську, а в 1880 р. — докторську дисертацію з теорії міжнародного права. З 1882 по 1920 рр. викладав на юридичному факультеті Київського університету (професор історії права, з 1884 р. — завідуючий кафедрою міжнародного права, в 1905—1909 рр. — декан факультету), в Київському Комерційному інституті, на Вищих жіночих курсах. Автор багатьох праць з проблем теорії держави і міжнародного права. З кінця 1918 й до кінця 1920 рр. О.О. Ейхельман працював у Міністерстві закордонних справ УНР (радником і товаришем міністра), брав активну участь у розбудові зовнішньополітичної служби країни. Автор проекту Конституції УНР, що був виданий у Тарнові 1921 р. Тут, а також у складеному ним "Меморандумі уряду УНР" (1921 р.) всебічно обгрунтовується право народу України, як і інших народів колишньої Російської імперії на власну державність. З 1921 р. вчений жив і працював у Чехо-Словаччині: викладав в Українському Вільному університеті, Українській Господарській академії, Українському Високому Педагогічному інституті. Помер О.О. Ейхельман 21 лютого 1943 р. у Празі.

**ЄРЕМІЙВ (ЄРЕМІЄВ)
МИХАЙЛО МИХАЙЛОВИЧ
(1889—1975)**

Український громадсько-політичний діяч, журналіст, дипломат. Народився 7 лютого 1889 р. у с. Новосілки на Житомирщині, в сім'ї шляхтича. Навчався у Київському політехнічному інституті, брав участь в українському національному русі, став членом УСДРП, двічі був заарештований, у 1914 р. відбув двомісячне ув'язнення у Лук'янівській тюрмі.

З 6 листопада 1917 до 23 березня 1918 рр. М.М. Єреміїв — секретар Центральної Ради, головний редактор її "Вістей...", член редакційної колегії щоденної "Робітничої газети".

В часи правління Директорії (1919—1920 рр.) Михайло Єреміїв працював секретарем дипломатичної місії Української Народної Республіки в Італії, а також редактором римської газети "La Voce del Ucraina" ("Голос України"). В еміграції у Чехо-Словаччині був співробітником ряду українських і чужомовних газет, доцентом Української Господарчої Академії (в Подєбрадах, 1924—1927 рр.). З 1928 р. М. Єреміїв жив і працював у Женеві (Швейцарія). Тут він очолював міжнародне пресове агентство "Ofinor" ("Офінор"), яке видавало французькою мовою бюлетень (в Женеві, Парижі, Римі, Мадриді), друкувало різноманітні матеріали про Україну (1928—1944 рр.). М. Єреміїв залишив спогади "За лаштунками Центральної Ради" (Український історик, 1968, ч. 1—4). Вони містять досить цікаві, ще не використані істориками подробиці роботи першого парламенту України (щодо регламенту засідань, дисципліни депутатів тощо).

Помер М. Єреміїв 16 вересня 1975 р. у Женеві.

**ЄФРЕМОВ
СЕРГІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ
(1876—1939)**

Видатний український літературознавець, літературний критик, публіцист, суспільно-політичний діяч. Народився в с. Пальчик Звенигородського повіту на Київщині у сім'ї сільсько-священника. Вчився у Київській духовній

семінарії, потім — на юридичному факультеті університету св. Володимира, який закінчив у 1901 р. Був фундатором, ідеологом й одним з лідерів Товариства Українських Поступовців, Селянської Спілки, Української радикальної партії (згодом — радикально-демократичної, а з 1917 р. — Української партії соціалістів-федералістів). У березні 1917 р. С.О. Єфремов — один з організаторів Центральної Ради. У квітні того ж року Український Національний конгрес обрав його заступником голови першого парламенту України. Згодом стає Генеральним секретарем міжнаціональних справ в першому уряді Центральної Ради, але через кілька днів покидає цю посаду, присвятивши себе науковій і літературній діяльності. У листопаді 1918 р. бере найдіяльнішу участь у створенні Української Академії Наук, обирається одним з перших її академіків. Після встановлення радянської влади нелегально проживав у Києві, Глевасі, Боярці. На прохання Академії Наук навесні 1921 р. був амністований. Працював віце-президентом (1922—1928 рр.) Української Академії Наук, очолював кілька комісій УАН, Історико-літературне товариство тощо. Втім, як свідчать його численні літературні рецензії, огляди, публіцистичні й наукові праці і особливо щоденник за 1923—1929 рр., С.О. Єфремов не змінив своїх політичних поглядів і переконань. Він критично ставився до політики, ідеології і діяльності більшовицької влади, продовжував справу усього свого життя — розробку власної концепції української державності, національної освіти та культури, здобувши славу лицаря українського національного духу. У квітні 1930 р. він був засуджений у сфабрикованій "справі" Спілки Визволення України. Помер С.О. Єфремов 10 березня 1939 р. в одному з таборів ГУЛАГу. Посмертна реабілітація (1989 р.) дозволяє повернути народові його величезний творчий та науковий доробок, який складає понад 3 тисячі опублікованих літературно-критичних статей, рецензій, оглядів, чимало нарисів і монографій (серед них виділяється фундаментальна "Історія українського письменства").

